

Învățământul, cercetarea, dezvoltarea și inovarea: realități românești față în față cu perspectivele europene

Andreea VASS

Institutul de Economie Națională al Academiei Române

Abstract

The human capital competitiveness is directly influenced by the educational attainment, life long accumulation and capitalization of knowledge and competences. Benchmarking the Romanian performances with the EU average is the main goal of the paper. Almost all rankings throw us at the EU periphery. The catching-up process cannot be taken for granted. We should focus on two different approaches. The first should focus on the quality of the education system through an efficient allocation of the higher resources. The second must be directly related to the elite that should lead the scientific and technological progress.

Keywords: *education, research, development and innovation systems, gaps, policy-making.*

JEL classification: I21, I22, I23, I28, O57.

*“A fi est-european reprezintă, fără îndoială, o condamnare prealabilă, iar faptul de a te fi născut în acea parte greșită a Europei, un delict care nu poate fi trecut atât de ușor cu vederea” (Karl-Markus Gauss, *Europeni care se sting*, Editura Humanitas, 2006). Această judecată provocatoare a eseistului Karl-Markus Gauss surprinde oare cauza pentru care atât de mulți tineri și specialiști români se exilează în sistemele occidentale de învățământ și cercetare?*

Progresul științific și tehnologic este promovat de către elite

Românilor le place să se laude cu numărul mare al tinerilor supradotați. Avem, într-adevăr, campioni internaționali la matematică, fizică, chimie, informatică sau limbi străine; majoritatea acestor tineri alege însă să nu-și urmeze vocația în țara noastră. Nici istoria nu ne mai ajută. Din păcate, în prezent, specialiștii români au contribuții originale la

știința și cultura globală mai cu seamă după ce se integrează în sistemele de cercetare occidentale. Lipsa unui mediu propice educării, formării profesionale, cercetării și inovării, *pe de o parte*, și a stimulentele materiale, *pe de altă parte*, justifică scurgerea de creiere care ar fi adus o valoare adăugată mult mai mare dezvoltării societății românești decât marea parte a restului populației. Economia contemporană a cunoașterii impune, mai mult ca oricând, capitalizarea acestor talente – lecție atât de bine însușită de țările dezvoltate.

Să nu confundăm elitele cu calitatea învățământului românesc

Un sistem educațional și de formare continuă competitiv este acela capabil să dezvolte resursa umană prin contribuția sa la promovarea abilităților, a creativității, a inteligenței, a discernământului, a inițiativei, a originalității, a admirației lucide față de valoare, precum și la corectarea curențelor de comportament civic vizibile în spațiul public românesc.

Sistemele de evaluare europene ne aruncă însă la periferia performanțelor educaționale și inovative (vezi Tabelul 1). Înregistrăm o singură excepție, de ordin pur cantitativ: ponderea populației între 25 și 64 ani având cel puțin studii secundare și superioare este mai mare decât în multe alte țări europene. Totuși, doar 10% dintre românii peste 25 de ani au studii superioare încheiate, reprezentând jumătate din nivelul mediu al celor 25 de țări europene (22%) și aproximativ o treime din cel al SUA (28%)¹.

¹ Statisticile Eurostat și ale Institutului Național de Statistică, 2006.

Apoi, nu trebuie să ignorăm faptul că, pe lângă forța de muncă bine pregătită, piața europeană impune standarde ridicate de mobilitate, flexibilitate și reconversie în muncă. În pofida acestui fapt, înclinația românilor spre formare profesională continuă este îngrijorătoare – doar 3 persoane din 200 participă la astfel de cursuri, față de o medie europeană de 20 persoane.

Dacă adăugăm analizei noastre și factori de ordin calitativ, cum ar fi, de exemplu, performanța universităților românești, conturăm o perspectivă și mai sumbră. Nici o universitate din spațiul românesc nu intră în topul *Shanghai* al celor mai performante 500 universități din lume. Cehia, Polonia și Ungaria sunt prezente în clasament, în vreme ce România rămâne complet exclusă. Estimările *Asociației Ad-Astra a cercetătorilor români* punctează situația de criză în care ne aflăm: “*chiar și cele mai bune universități din România ar trebui să își crească scorul obținut de cel puțin 2 ori pentru a intra în primele 500 de universități din lume*”. Fără îndoială, validitatea criteriilor valorice aplicate poate fi contestată. Cu toate acestea, performanțele instituțiilor de învățământ superior nu pot fi considerate mulțumitoare după nici un criteriu.

Cercetările făcute în anul 2006 de Ad-Astra mai relevă faptul că domeniile în care universitățile românești pot oferi o pregătire relativ bună - având cadre didactice relativ bine pregătite - sunt fizica, chimia și ingineria chimică, ingineria materialelor, matematica. Printre domeniile importante în care universitățile românești resimt gravele curențe de cadre cu o bună pregătire științifică se regăsesc științele economice. Academia de Studii Economice din București, de exemplu, deși are peste 800 de cadre didactice, nu a

Tabelul 1: Decalaje ale nivelului de educație și ale capacității de inovare între România și media UE-25

Indicatori de referință	Anul de raportare pentru România	România	Media UE-25	% din Media UE-25
Nivelul de educație a tinerilor: ponderea absolvenților de liceu în totalul persoanelor între 20-24 ani (%)*	2004	74,80	76,7	98
Rata de părăsire timpurie a sistemului educațional de către tineri între 18-24 ani (%)**	2005	20,80	-	-
Ponderea populației cu studii superioare în totalul persoanelor între 25-64 ani (%)*	2004	10,60	21,9	48
Ponderea absolvenților în știință și tehnologie în totalul persoanelor între 20-29 ani (%)*	2003	9,40	12,2	77
Participarea la formarea continuă a persoanelor între 25-64 ani (%)*	2004	1,60	9,9	16
Indicele compozit de inovare al economiei românești*	2005	0,16	0,42	38

Sursa: * Raportul anual al Comisiei Europene, *European Innovation Scoreboard*, 2006; ** Institutul Național de Statistică, septembrie, 2006.

reușit să publice nici măcar un articol de economie într-o revistă de profil cotate conform standardelor internaționale (ISI), în decurs de un an. Cele câteva articole din domeniul economic publicate de cadre universitare din România sunt realizate în majoritate de matematicieni și informaticieni. Devine, astfel, de înțeles, de ce ASE se află în top pe locul 38, împreună cu alte 11 universități românești din variate domenii (ocupând deci poziția 38 – 50)².

Iată doar câteva dintre exemplele care evidențiază decalajele ce ne despart de Uniunea Europeană. Ele se traduc, evident, în performanțe economice mai scăzute. Nu

trebuie să ne surprindă, așadar, că³:

- angajații noștri în servicii *high-tech* reprezintă 1,4% din totalul forței de muncă angajate, față de 3,3% în UE-25;
- exportăm produse *high-tech* în proporție de doar 3% din totalul exporturilor, față de 18% în UE-25;
- capacitatea noastră de inovare se situează la puțin peste o treime din media europeană – indicele compozit al inovării este de 0,16% în România, față de o medie de 0,42% în cele 25 de state membre europene;
- suntem incapabili să ne capitalizăm proprietatea intelectuală – numărul de brevete, mărci noi sau desene și mo-

² *Topul universităților din România, 2006*, realizat de Asociația *Ad Astra* a cercetătorilor români, www.adastra.ro.

³ Raportul anual al Comisiei Europene: *European Innovation Scoreboard*, 2006.

dele industriale noi înregistrate la nivel comunitar în ultimii ani este infimă.

Dacă amenințarea subfinanțării cronice pare în mare parte îndepărtată, odată cu creșterea semnificativă a alocărilor bugetare pentru educație, cercetare, dezvoltare și inovare fără precedent în istoria post-comunistă, avem încă multe alte probleme grave, mult mai greu de surmontat. Ele sunt interdependente și legate, în principal, de slaba calitate a procesului educațional, de absența unei des-

centralizări reale a sistemului de învățământ, de lipsa unui corp de manageri aferent sau de cumulul irațional de ore al multor cadre universitare. Întâmpinăm dificultăți în stabilirea priorităților naționale de alocare a fondurilor în funcție de competențe și de nevoile pieței sau în garantarea egalității de șanse pentru cei din mediul rural. Populația este în continuare insuficient informată cu privire la rolul învățării continue⁴, și lista ar putea continua.

Tabelul 2: Cheltuieli alocate educației și cercetării în România și UE

Indicatori de referință	Anul de raportare pentru România	România	Media UE-25	% din Media UE-25
Cheltuieli publice pentru învățământ, % din PIB ¹	2004	3,5	5,1*	69
Cheltuielile publice pe student raportat la PIB pe locuitor:				
– Învățământul primar		9,9	18,3	54
– Învățământul secundar		15,1	26,3	57
– Învățământul superior	2004	26,5	29,3	90
Cheltuieli publice pentru cercetare, % din PIB ²	2005	0,26	0,8	32

Notă: * Media Uniunii Economice și Monetare.

Sursa: ¹ *World Development Indicators*, septembrie 2006; ² Institutul Național de Statistică, septembrie 2006.

⁴ Măsurile legate de modernizarea sistemului educațional se vor concentra asupra reconfigurării programei de învățământ, pregătirii cadrelor didactice și facilitării tranziției de la școală la locul de muncă. Ele vor face obiectivul unor investiții ale Fondului Social European de circa 988 milioane euro. Necesarul de cofinanțare al României se va ridica la circa 332 milioane euro. Pentru conectarea învățării permanente cu piața muncii, alocările FSE sunt de aproximativ 860 milioane euro. La nivel

național, efortul bugetar va fi dedicat finanțării instituției de implementare – *Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale* – într-un quantum de circa 15 milioane euro pentru următorii șapte ani. Previiziunile sunt făcute de către Direcția de Integrare Europeană și Programe Comunitare. Ele țin cont de faptul că efortul bugetar estimat pentru România reprezintă 6% din bugetul aferent programului *Life-long learning*.

Aproape 5% din PIB pentru educație și 0,4% din PIB pentru CDI în anul 2006

Timp de 15 ani, subfinanțarea cronică a educației și cercetării a avut drept argumente principale nivelul scăzut de dezvoltare și necesitatea alocării fondurilor publice pentru restructurarea economiei. Adevărul constă însă în lipsa unei viziuni strategice reale care a sacrificat generații întregi și care a amputat potențialul de dezvoltare a resursei umane și a unui sistem de învățământ și de cercetare competitiv, lăsându-l pe mâna hazardului (vezi Tabelul 2).

După cea de-a patra rectificare bugetară ce a avut loc de curând, sistemul de învățământ beneficiază pentru prima dată după 1989 de fonduri publice de circa 5% din PIB. Mai mult, România s-a angajat să atingă un nivel al cheltuielilor totale (publice și private) pentru cercetare și dezvoltare de 1% din PIB până în anul 2007. Fondurile publice pentru acest domeniu au crescut față de anii trecuți, atingând un nivel de 0,38% din PIB în anul 2006. Cheltuielile private au fost în ultimii ani aproximativ egale cu cele publice. Totodată, se prevede o creștere a fondurilor publice alocate pentru CDI, astfel încât în anul 2007 să se atingă 0,56% din PIB, iar în anul 2010 acesta să ajungă la nivelul de 1% din PIB⁵. Ținta de 3% din PIB - din care 1% fonduri publice naționale și 2% fonduri private – vizează anii 2013 - 2015.

Nu putem vorbi însă de modernizarea sistemului de cercetare-dezvoltare-ino-

⁵ *Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică*, instituție subordonată Ministerului Economiei și Comerțului, 2006.

vare sau de calitatea procesului educațional fără o alocare eficientă a resurselor. Ne referim în special la adecvarea *curriculei* la cerințele pieței muncii, la finanțarea unui număr restrâns de universități – cele capabile să promoveze activități de cercetare care să le propulseze în topul 500 al celor mai puternice universități din lume –, la salarizarea personalului în funcție de competențe și performanțe reale și la dezvoltarea infrastructurii necesare derulării unui proces eficient de învățare și inovare la toate nivelurile și în cât mai multe regiuni ale țării.

Iată câteva exemple. Câștigul salarial mediu net în învățământ este inferior celui din administrația publică, dar a depășit media pe ansamblul economiei (vezi Tabelul 3). Decalajele care persistă între profesori și asistenți universitari rămân încă inexplicabile. *Revigorarea calitativă a corpului profesoral nu poate să se declanșeze fără existența unui pachet viabil de stimulente pentru tinerii cu adevărat merituoși.*

Apoi, nu se poate dezvolta o economie a cunoașterii competitivă fără a rezolva problema fracturii dintre comunitatea de afaceri și cea din educație și cercetare. Sistemul nostru de învățământ ar trebui proiectat în funcție de noile realități ale ofertei europene de pe piața muncii – cum ar fi modificarea rolului profesiilor și evoluția calificărilor – precum și de scăderea populației școlare cu până la 20% până în 2012. Din nefericire, sistemul actual promovează încă discipline sau institute de cercetare în domenii pentru care nu există pretendenți și/sau cereri ale economiei sau, la fel de grav, unde nu se obțin performanțe. Fără coordonarea cerințelor pieței cu oferta pentru formare inițială și continuă, tot mai multe locuri de muncă vor rămâne neocupate.

Tabelul 3: Dinamica salariului mediu în învățământ în România comparativ cu cel din administrația publică raportat la salariul mediu pe economie

Indicatori	2000	2005
Câștigul salarial mediu net în învățământ (lei noi)	208,0	829,0
Câștigul salarial mediu net în învățământ în raport cu salariul mediu lunar al unui salariat în economie (%)	95,4	111,1
Câștigul salarial mediu net în administrația publică în raport cu salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie (%)	141,7	155,9

Sursa: Institutul Național de Statistică, 2006.

Cultura generală ar trebui dublată de o cultură practică, de specialitate și antreprenorială, precum și de o cultură teoretică în domeniile unde cercetarea românească fundamentală are șanse să obțină rezultate la nivel internațional. Un veritabil dialog nu poate fi purtat decât pe o piață a ideilor și a culturii de specialitate. Din păcate, în România a fost și rămâne suverană piața ideilor și a culturii generale, temeinic instituționalizată, dar care nu răspunde realităților pieței europene. Crearea unui sistem de învățământ și cercetare tip *rețea, cu mai multe centre de excelență*, susținute și consacrate în spațiul public, dar și privat, românesc pe baza unor criterii de selecție impersonale și eficiente, ar trebui să fie prioritară pentru factorii de decizie români.

Cum orientăm mediul rural spre aria europeană a învățământului?

Lumea rurală românească rămâne însă spațiul cel mai greu de mobilizat în vederea schimbărilor necesare integrării. Într-o Uniune Europeană în care doar 5% din populația activă lucrează în agricultură, România este obligată să-și constru-

iască propriile politici de educare a unei părți semnificative a populației tributare agriculturii tradiționale. În acest sens, *Programul de modernizare a învățământului profesional și tehnic*⁶ se adresează și mediului rural, încercând să faciliteze accesul tinerilor la această formă de învățământ, în conformitate cu cerințele de dezvoltare existente în zonele din care provin.

Pe de altă parte, mulți tineri părăsesc școala fără a avea calificările necesare, ceea ce determină intrarea lor în rândul șomerilor. Iar decalajul de instrucție este dificil de recuperat. În vederea reducerii abandonului școlar a fost promovată *Reforma educației timpurii cu componente dedicate categoriilor dezavantajate*. Ea se focalizează pe romi, pe copiii din școlile speciale integrați în școlile de masă și pe cei din grupurile dezavantajate socio-economic⁷.

⁶ *Programul de modernizare a învățământului profesional și tehnic* are o valoare de 266,5 milioane euro.

⁷ *Reforma educației timpurii cu componente dedicate categoriilor dezavantajate* are un buget de aproape 20 milioane euro. De asemenea, în scopul atragerii tinerilor de

Cu toate acestea, instrumentele de recuperare a decalajelor între zona urbană și rurală rămân infime. Cifrele o confirmă: doar 2% din tinerii școliți în sate obțin o diplomă de absolvire a unor studii superioare.

Performanțe inovative precare ale economiei românești

Spațiul românesc este deci unul dominat de contraste. Se inovează prea puțin în România. Universitățile noastre produc și transmit cunoaștere tinerelor generații la standarde mult prea scăzute. Există puține industrii care folosesc în mod intensiv tehnologie nouă. În loc să ne bazăm creșterea economică cu preponderență pe exporturile de automobile, calculatoare, echipamente, produse agricole ecologice, pe turism sau pe servicii, pornind de la un sistem educațional performant în domeniile dinamice la nivel mondial, noi ne-am axat până acum pe îmbrăcăminte și încălțăminte. Existența ultimelor sectoare, ca de altfel și a celor care susțin securitatea alimentară a națiunii, rămâne perfect justificată. Politicile noastre investiționale vor trebui totuși să pună accentul pe dezvoltarea industriilor bazate pe tehnologie înaltă și forță de muncă performantă.

La nivelul anului 2005, toate acestea s-au tradus într-o structură a exporturilor net favorabilă tehnologiilor scăzute (54%) și medii (34%), ceea ce reflectă

vârsta școlară în sistemul educațional sunt asigurate servicii de transport al elevilor din zonele izolate la unitățile școlare și sunt amenajate școlile conform standardelor europene de igienă și sănătate. Valoarea proiectelor finanțate depășește 15 milioane euro.

capacitatea redusă a firmelor românești de a inova în scopul dezvoltării produselor și serviciilor noi⁸. 83% dintre firmele românești nu dezvoltă nici un fel de activitate de inovare, 3% dintre firme sunt inovatori-strategici, 8% sunt inovatori ocazionali, 4% dintre firme adoptă tehnologii pe care le prelucrează. Numai 2% dintre firme implementează noi tehnologii⁹. Răsunetul cazurilor de succes precum cele din domeniul software-ului sau al componentelor de automobile reușesc cu greu să aline amarul realității românești.

Clasificările internaționale și realitățile românești

În ceea ce privește viteza de reformare a mediului de afaceri, Banca Mondială ne plasează pe locul doi în lume în anul 2006 și pe locul întâi în Europa¹⁰. În același timp, UNCTAD ne plasează pe locul 24 în lume din punctul de vedere al per-

⁸ Estimarea are la bază utilizarea metodologiei Andersson de clasificare a comerțului exterior pe clase de înzestrare tehnologică, 1999, preluată din *Competitiveness and the Export Performance of the Euro Area*, European Central Bank, June 2005.

⁹ Institutul Național de Statistică – *Analiza activității de CDI în România*, 2005.

¹⁰ Reformele menite să restructureze și să eficientizeze economia în ansamblul său sunt apreciate de către Banca Mondială și IFC. Experții evidențiază aceste performanțe ale României în raportul *Doing Business 2006* și o situează pe un prestigios loc doi în topul celor mai reformatoare țări ale lumii în anul 2006 în domeniul mediului de afaceri. În acest fel, România a urcat 22 de poziții față de perioada precedentă, plasându-se în prezent pe locul 49 (în 2006).

formanței și gradului de atractivitate al investițiilor străine directe, dintr-un grup de 141 de țări¹¹. Totuși, așa cum am menționat anterior, pe ansamblu, performanțele României în domeniul inovării se situează în urma tuturor țărilor europene. Din păcate, în 2005 s-a înregistrat un ușor regres față de anul precedent, spune ediția a cincea a *European Innovation Scoreboard* (12 ianuarie 2006). Au cântărit greu dificultățile legate de capitalizarea și protejarea drepturilor de proprietate intelectuală, de formarea profesională continuă precară, de slaba creștere a ponderii capitalului nou în PIB, de dimensiunea încă mult prea redusă a cheltuielilor publice și private cu CDI, de subvențiile publice reduse pentru inovare, de puținele exporturi de produse *high-tech*, precum și de ponderea încă scăzută a cheltuielilor cu tehnologiile comunicațiilor și a informațiilor în PIB.

În România, activitatea de CDI acoperă la ora actuală peste 50 de domenii științifice și tehnologice. Peste 60% continuă să se desfășoare însă în sectorul public, sectorul privat fiind o prezență mai curând discretă. Care ar fi cauzele?

Mai întâi, veniturile personale sau familiale constituie principala motivație pentru a iniția o afacere pe cont propriu. Dorința de a pune în practică o idee deosebită, o experiență profesională proprie,

abia dacă atinge 2% din totalul factorilor motivații, relevă un studiu recent al Agenției Naționale pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii. Demararea afacerilor cu preponderență în alte domenii decât cel al propriei profesii nu este benefică din perspectiva profesionalismului și a capacității de a fi în topul firmelor de profil. Acest dezavantaj este contrabalansat, însă, de faptul că o mare parte a întreprinzătorilor sunt persoane cu studii superioare și cu vârste cuprinse între 26 și 55 ani, respectiv persoane mature, cu capacitate de a se informa și de a învăța.

În al doilea rând, România se situează printre țările cu o foarte slabă reprezentare a tinerilor în afaceri. Acordarea unor șanse sporite tineretului de a se lansa și de a-și utiliza capacitățile în avantajul țării ar merita privită ca o investiție cu mari șanse de succes.

În al treilea rând, deși cvasitotalitatea firmelor deține calculator (peste 97%), doar două treimi dintre acestea sunt conectate la internet, iar o micro-întreprindere din cinci declară că nu utilizează în mod curent calculatorul.

În al patrulea rând, se constată o slabă preocupare – la sub 1% din IMM – pentru realizarea unui sistem informatic propriu, pentru cercetarea științifică sau pentru transpunerea în practică a unor rezultate care nu au mai fost aplicate. Această reticență este o caracteristică generală a mediului de afaceri românesc, care evită să se lanseze în cheltuieli mari, optând pentru acumulări succesive. Acordăm încă prioritate creșterii, ignorând performanța.

Fără a epuiza cauzele, se poate constata o lipsă de mobilitate a firmelor, în sensul că există puține transferuri de afaceri, puține schimbări de localitate și puține schimbări ale obiectului de activitate. Conservatorismul poate fi interpretat ca

¹¹ România ocupă locul 24 din 141 de state, într-un clasament realizat de către Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) în funcție de indicii de performanță a investițiilor străine directe – câștigând 7 poziții față de anul trecut. A fost apreciată calitatea măsurilor legislative adoptate pentru îmbunătățirea mediului de afaceri, dar mai ales introducerea cotei unice de impozitare de 16%.

un aspect pozitiv din punctul de vedere al șanselor de creștere economică constantă și continuă, dar poate fi nociv din punctul de vedere al managementului schimbării, al adaptării rapide la o nouă conjunctură, cum se prefigurează a fi cea europeană¹².

În aceste condiții, din punctul nostru de vedere, prioritară rămâne facilitarea conectării firmelor la rezultatele cercetării-dezvoltării prin dezvoltarea culturii antreprenoriale și a inovării, prin revigorarea cercetării de firmă și prin întărirea legăturilor dintre comunitatea de afaceri și cea din educație și cercetare. În acest sens, putem utiliza atât instrumentele politicii publice naționale, cât și pe cele europene¹³. Până acum însă, politicile publice s-au concentrat cu precădere pe resursa umană și pe calitatea instituțiilor publice

de CDI. Instrumentele necesare dezvoltării capacității de inovare a companiilor în România sunt aproape inexistente. Să ne amintim, de exemplu, rolul minor al ajutoarelor de stat acordate activităților de CDI, în favoarea ajutoarelor alocate scopurilor de salvare și restructurare a coloșilor industriali, prea târziu privatizați, sau lipsa altor instrumente financiare și fiscale favorabile obiectivelor de CDI. Pe de altă parte, puținele fonduri de capital de risc existente (*venture capital*) nu-și găsesc încă mecanismele de accesare adecvate de către antreprenorii români.

Șansele companiilor românești în acest peisaj țin de cel puțin încă două aspecte:

- *pe de o parte*, de concentrarea eforturilor companiilor mici și mijlocii pentru atingerea și depășirea pragului cifrei de afaceri de 1 milion de euro/an, cu scopul de a scădea vulnerabilitatea în fața provocărilor competiției europene și de crearea unor alianțe strategice care să favorizeze integrarea lor în parcurile industriale și tehnologice existente sau dezvoltarea unor incubatoare tehnologice;
- *pe de altă parte*, de intensificarea demersurilor de atragere a investițiilor străine directe de tip *greenfield* ale marilor companii multinaționale, mai ales în domeniile de tehnologie avansată (mijloace de transport și mașini și echipamente), cu o înclinație ridicată spre inovare și, implicit, cu potențial ridicat de cerere pentru ideile novatoare ale antreprenorilor români. Transferul de tehnologie și know-how dinspre multinaționale spre companiile românești poate fi potențat și prin negocie-

¹² Studiu privind *Competitivitatea sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii*, elaborat de către *Agenția Națională a Întreprinderilor Mici și Mijlocii*, 2006, www.animmc.ro

¹³ Fonduri bugetare pentru pregătirea și susținerea participării României la programele comunitare pentru CDI se prezintă în 2006-2010, în mare, astfel: 2.962,1 milioane lei noi, din care:

- Program Cercetare de Excelență: 2.279,6 milioane lei noi;
- Fonduri bugetare pentru susținerea participării la programele comunitare CDI: 426,6 Milioane lei noi; include Programul Cadru CDI al UE pe perioada 2002-2006 – PC6 și Programul Cadru de Cercetare al UE pe perioada 2007-2013 – PC7;
- Program pregătire participare POS – *IMPACT* – 250 Milioane lei noi;
- Oficiul de legătură ROST – Bruxelles – 5,8 Milioane lei noi.

Sursa: Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică, 2006.

rea ultimelor privatizări pornind de la următoarele condiții de performanță: cotă semnificativă de export din producție; transfer de tehnologie; achiziționare, în plan local, a unui anumit procent din componente sau bunuri intermediare; pregătire profesională continuă a forței de muncă românești antrenate etc. Influența companiilor multinaționale asupra performanței economice agregate este semnificativă, pornind de la rata profitabilității generale a acestora de 7,5%, în timp ce a celorlalte companii românești prezente în topul celor mai puternice 100 de companii din România este de doar 3% în anul 2005¹⁴.

În definitiv, trebuie subliniat faptul că domeniul CDI nu beneficiază de credite externe sau de fonduri UE în regim de alocări naționale (așa cum se întâmplă, spre exemplu, în agricultură). Singura excepție o reprezintă fondurile structurale aferente acestui domeniu. Accesul la fondurile UE se face exclusiv pe bază de competiție în cadrul programelor din spațiul comunitar. Prin urmare, pentru a mări volumul, calitatea și competitivitatea activităților CDI din țara noastră, în acord cu evoluția și exigențele la nivel european, este extrem de necesară stimularea lor în cadrul firmelor. Cooperarea între agenții economici, universități și/sau instituții cu profil în CDI se impune ca axă prioritară, în tandem cu emergența conceptului de “*universitate antreprenorială*”. Dar despre aceasta din urmă vom vorbi cu altă ocazie.

¹⁴ *Top 100 companii în România și perspectivele integrării acestora în economia globală* - studiu realizat de către Centrul Român de Modelare Economică sub coordonarea prof. dr. Cezar Mereuță, 2006.

Concluzii

E dificil de estimat impactul performanțelor și decalajelor viitoare, al măsurilor prefigurate prin intermediul *Planului Național de Dezvoltare 2007 – 2013*¹⁵ – pornind de la prima sa prioritate declarată: creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere – în atragerea tinerilor talentați să rămână în țară. Pe lângă faptul că procesul de planificare și programare financiară multi-anuală este fragmentar, el tratează doar afecțiunile vizibile ale unui bolnav de cancer. Câteva aspecte sunt totuși cum nu se poate mai clare:

- dezbaterile publice se soldează cu soluții concrete, chiar dacă polemicele iau forma “certurilor intelectualilor” cu privire la universalizarea standardelor academice;
- decalajele calitative și competitive față de Uniunea Europeană sunt mari și pot fi recuperate numai prin optarea pentru aceste soluții și includerea lor în acțiuni concertate și coerente ale autorităților publice centrale;

¹⁵ Prioritățile naționale ale României pentru perioada 2007 – 2013 în vederea atingerii obiectivului global de reducere a decalajelor economice cu cel puțin 10 puncte procentuale în perioada 2007-2013 sunt: creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere; dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport; protejarea și îmbunătățirea calității mediului; dezvoltarea resurselor umane, promovarea ocupării și incluziunii sociale și întărirea capacității administrative; dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în sectorul agricol; diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării. (*Sursa*: Ministerul Finanțelor Publice, decembrie 2005).

- implicarea comunităților locale este absolut vitală în demararea proiectelor; o strategie națională oricât de ingenioasă prin viziune, obiective și planuri de acțiune, nu poate avea o finalitate caracterizată prin eficiență decât dacă se mulează pe particularitățile regionale;
 - sprijinul mediului de afaceri se dovedește hotărâtor;
 - rezultatele vor fi vizibile pe termen lung și presupun o schimbare radicală a mentalității românilor în favoarea învățării permanente.
- Drumul la care ne angajăm cu toții, începând cu 1 ianuarie 2007, presupune

alinierea la un model politic, economic și social competitiv. Succesul integrării ține, prin urmare, de deprinderea reflexelor de interoperabilitate cu instituțiile europene. Mai mult ca oricând însă, el ține de provocarea creșterii competitivității fiecărui individ și companie în parte în condițiile europene cu standarde ridicate de productivitate, eficiență și nivel de trai. Totuși, realist vorbind, e greu de crezut că stoparea exodului tinerilor talentați va avea loc vreodată. Cel puțin însă, problema nu se va mai pune în termenii acelei “*condamnări prealabile*” de care vorbea Karl-Markus Gauss.